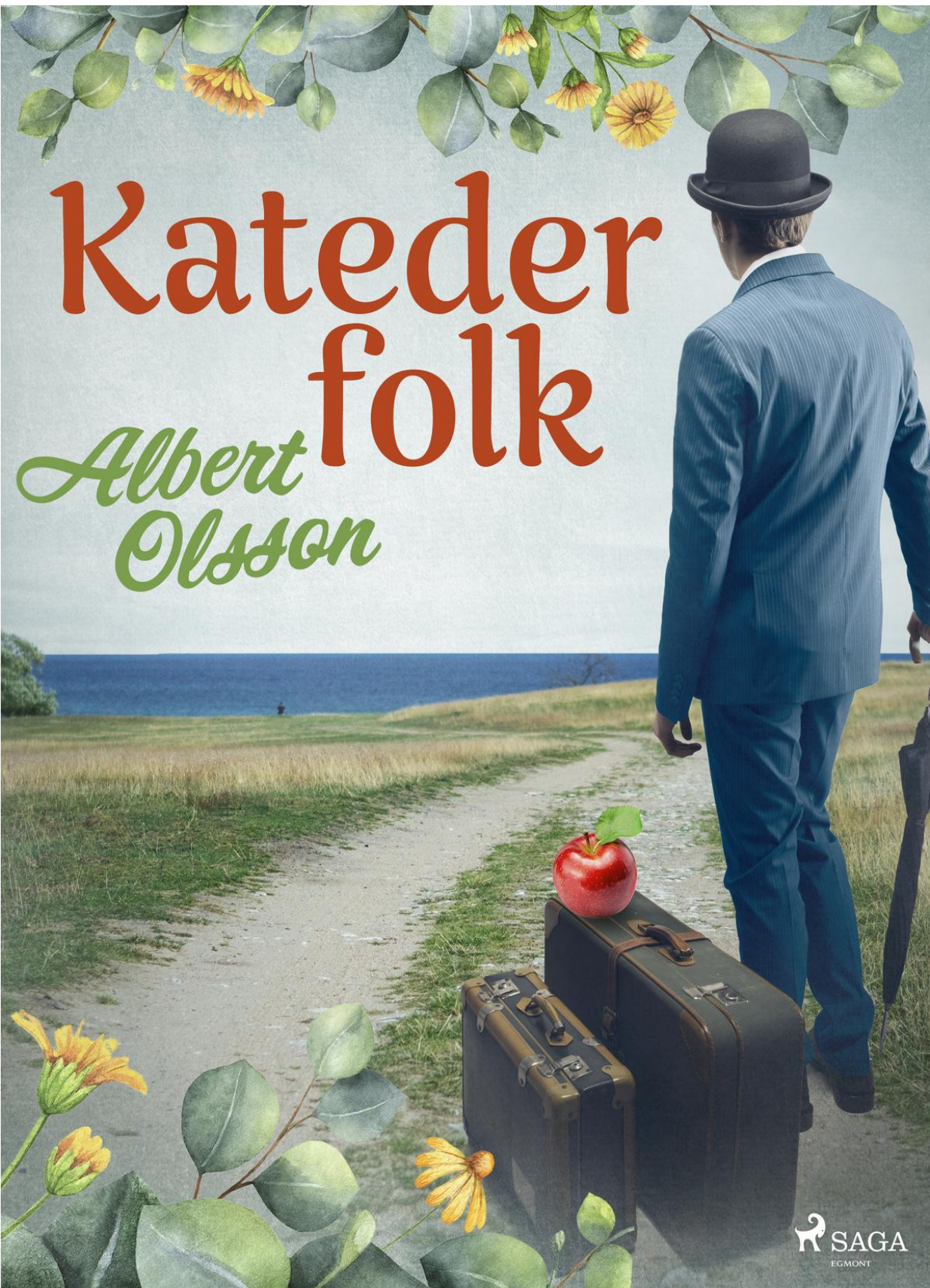

Kateder folk

*Albert
Olsson*

Kateder folk

Albert Olsson

Albert Olsson

Katederfolk

SAGA Egmont

Katederfolk

Omslagsfoto: Shutterstock
Copyright © 1952, 2020 Albert Olsson och SAGA Egmont

Alla rättigheter förbehålles.

ISBN: 9788726741056

1. e-boksutgåva
Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med SAGA Egmont samt med författaren.

1

Folkskollärare Darre stod vid fönstret och tittade ner på gatan. Han väntade förgäves på brevbäraren, väntade med en underlig likgiltighet, som han förgäves försökt göra sig fri från under sommaren. Han hade sitt första läsår bakom sig och njöt av sina — i de kringliggande lägenheterna djupt och innerligt avundade — två månaders semester. Visst var det bra med två månaders semester, tänkte Darre med en viss bitterhet. Men eftersom han var vikarie och inte hade ordinarie tjänst, hade han ingen lön utan fick suga på ramarna. Modern sade visserligen ingenting, men det var självklart att han inte kunde ligga henne till last. Finge han ingen lärartjänst snart, blev han väl tvungen att hitta på något annat.

Darres far, gamle bankvaktmästare Darre, hade dött strax efter sonens examen. Han hade begravts i all stillhet. Särdeles många vänner hade han inte haft. Han hade varit en stugsittare och en enstöring, tämligen tystlåten och rätt ogin i tjänsten. Sonen och fadern hade kretsat kring varandra som främmande planeter, omsorgsfullt undvikande att skära varandras banor. Ibland då Anders i ett anfall av talträngdhet resonerade med modern om ett och annat, hände det att fadern öppnade munnen och släppte ifrån sig ett muttrande:

— Du begriper förstås inte bättre, så ung som du är.

På det svarade sonen Anders vanligen:

— Jag är i alla fall så gammal att jag är myndig.

Varpå fadern replikerade:

— Det märks min själ inte. Du borde be om ursäkt för det.

Nu var det modern och Anders kvar i den lilla tvårumslägenheten.

Och det var ont om pengar. Fadern hade lämnat en mindre summa efter sig, men det mesta hade uppslukats av begravningskostnaderna.

Darre tog upp klockan ur västfickan, vred nervöst upp den, stoppade ner den utan att titta på den och tog upp den igen. Halv elva redan. Och ingen brevbärare. Modern kokte kaffe ute i köket, det kände han på lukten. Det hade egentligen varit rätt lugnt och skönt sedan de blivit av med farsgubben. Modern lipade en skvätt ibland, men Anders hade svårt att tro att hon verkligen saknade mannen. Det ingick i det sociala beteendemönstret att man skulle lipa när ens make var död, så det var väl i sin ordning, det där med näsdukar och förklädessnibbar.

Darre försökte dra upp klockan för tredje gången men hejdade sig just som han höll på att vrida av fjädern.

Modern visade sitt rundhyllta ansikte i dörren.

— Tittar du efter brevbäraren nu igen?

— Ja, kan man göra något annat? Jag har sökt över fyrti platser och inte fått svar ifrån mer än tre. Och de har blivit tillsatta med andra. Jag får kramp av att skriva ansökningshandlingar. Om åtminstone prästerna kunde skicka tillbaka handlingarna, så skulle det vara någon mening med det. Då behövde man bara skriva ny ansökan. Och så bleve det inte så dyrt.

— Du borde nog försöka spara mer på din lön, sade modern försiktigt.

Darre svarade inte.

Modern stod i dörren och väntade. Då sonen föredrog att tuga, sade hon med en suck: — Kaffet är färdigt.

Sonen ryckte liknöjt på axlarna.

— Man borde blivit något annat, sa han bittert. Man borde varit född sådan att man kunnat fjäska och fjäsa för lärarna på seminariet, så att man fått bättre betyg. Varit med i Kristliga seminaristföreningen eller SSUH eller något annat. Isynnerhet det kristliga lönar sig. Ger större poäng ... Nu kommer brevbäraren!

Modern ställde sig vid sonens sida. De tittade från andravningsfönstret ner på gatan, där brevbäraren kryssade fram från trappuppgång till trappuppgång som en liten spindel, vilken inte riktigt vet vart den ska ta vägen.

— Undrar om han har brev? sade Darre oroligt.

— Där kommer Greta också, sade fru Darre och klappade uppmuntrande sonen i ryggen.

— Ja, hon har sitt på det torra. Hon har fått plats i staden. Det är väl ingen konst för henne.

— Du kunde också ta plats här hemma, sade fru Darre försiktigt.

Sonen vände sig om och såg på henne.

— Nej, har jag sagt, kom hans svar, skarpt och otåligt. Jag passar inte här. Gudarna vet egentligen var jag passar. Jag passar ingenstans. Allra minst i en kateder. Vill man vara folkskollärare ska man ha en rygg som är gjord av sulläder, och det har inte jag. Man skulle vara som pappa: han var garvad han.

Det ryckte i fru Darres mungipor.

— Du kände honom aldrig, Anders, sade hon lugnt och försonligt.

— Tillräckligt. Vad kan Greta vilja?

— Hon vill väl ha dig med ut.

— Hon kan gå själv.

— Ni har ju alltid hållit samman.

Anders Darre muttrade något otydligt och lyssnade till stegen som kom uppför trapporna.

— Har du skrivit till den där handlarflickan igen? frågade modern och gav sonen en skygg blick.

— Ja, naturligtvis.

Nu fumlade brevbäraren med lådan därute i tamburen. Alltså var det brev. Så ringde det på dörrklockan. Det var Greta som kom.

— Har du talat om för Greta ... sade modern.

— Nej.

— Det är ohederligt att inte göra det. Hon är fäst vid dig. Och vi har alltid varit goda vänner med hennes föräldrar, även om vi inte umgåtts särskilt mycket.

Darre gick för att öppna. Där utanför stod hans gamla vän och förtrogna, tämligen nyexaminerade folkskollärarinnan Greta Simonsson, solbränd och ansträngt hurtfrisk och betraktade den buttre Darre som dök upp ur tamburens skumrask.

— Det är brev i lådan, sade Greta Simonsson. Går du med ut och går?

— Mamma har kaffet färdigt. Stig in så länge.

— Jag är så nyfiken på brevet. Tänk om du äntligen fått en plats.

— Ja, du kan då verkligen säga "äntligen", svarade Darre retligt.

Greta Simonsson blev stående och väntade, medan Darre fiskade upp brevet ur lådan.

Darre kände trots den dåliga dagern genast igen handstilen. Brevet var från Agneta! För syns skull vände han på kuvertet och låtsades titta efter avsändaren.

— Vem var det från? frågade Greta ivrigt.

— Det var rent privat, svarade Darre stelt.

Greta Simonsson märkte kölden i tonfallet. Glättigheten föll av henne och hon blev ledsen. Det var något fel med Anders. Han var inte längre som förr. Han hade sagt att han haft en svår vårtermin, men han hade vägrat att lämna

några förklaringar. Gång efter annan dök en vag känsla av svartsjuka upp hos Greta, men hon gjorde sitt bästa för att hålla tillbaka. Hon hade väntat sig så mycket av denna sommar. Hon hade trott att det skulle bli klart mellan henne och Anders. Att Anders äntligen skulle ta sig samman och säga det förlösande ordet som skulle ge deras liv vikt och mening. Det slog henne plötsligt att hon utan vidare tagit för givet att avgörandet var lika viktigt för Anders som för henne själv. Det var kanske dumt av henne.

Kanske de där svårigheterna som Anders talade om berodde på en flicka. Hon ville inte tro det, men tanken var väckt och lät sig inte avvisas.

Anders Darre stoppade brevet i kavajens innerficka och uppmanade ännu en gång Greta Simonsson att stiga in i lägenheten.

Men Greta stod kvar. Då Anders grep henne i armen för att föra henne mot dörren, fattade hon tag i hans kavajuppslag och sade med upprörd stämma:

— Är det en flicka som skriver till dig, Anders?

— Hur skulle du kunna tro något sådant, skrattade Anders Darre och snurrade på Greta så att hon inte kunde se honom i ansiktet.

Men Greta Simonsson lät sig inte avspisas på det sättet. Hon vred sig loss och vände ett rött och förläget ansikte mot Anders.

— Nej, för i så fall ... Med detsamma hon sagt det ångrade hon sig och bet sig i läppen ... I så fall gör det mig ingenting, kämpade hon sig till att säga. Jag tycker bara att du kan vara öppen och uppriktig och tala om ... för du är dig inte riktigt lik.

— Jag ska visst vara öppen och uppriktig, svarade Darre, i den mån jag har råd till det. Men nu står vi inte här och pratar utan går in till mamma och dricker kaffe.

Fru Darre höll på att duka fram på bordet i vardagsrummet, när Greta Simonsson kom in.

— Goddag, tant, hälsade Greta.

Fru Darre nickade leende och lade märke till Gretas rodnad. Anders måste ha kysst henne där ute i tamburen, tänkte hon och log hjärtligt. Hon skulle inte ha någonting emot att få hälsa Greta Simonsson som sin svärdotter. Men så kom hon att tänka på brevbäraren. — Var det brev, Anders? frågade hon nyfiket. — Ja, svarade Anders. Ett privat ... och betydelselöst, tillade han, då han såg de två kvinnorna mulna var och en på sitt sätt.

Sedan satt de och pratade och tröstade Anders, som var mycket nedstämd och modlös över den bristande tur han hade. Turen skulle nog komma, sade Greta. Anders ryckte på axlarna och svarade, att han inte var något lindebarn som de till varje pris måste hålla på gott humör. Då lade Greta Simonsson om samtalen och talade om att hon skulle få sandlåda till sin tredje klass. Sandlådan var det allra sista pedagogiska skriket inom lärarekretsar, och det verkade, efter Greta Simonssons resonemang att döma, som om hela världens frälsning hängde på om en skola hade sandlåda eller inte. Darre kunde inte dela Gretas översvallande entusiasm för sandlådor, och han dolde inte sin klenro. Greta motsade honom ivrigt.

— Medge att det blir mycket åskådligare. Om du vill förklara ett sluss- och kanalsystem för barnen, så kan det inte bli tydligare, än om du bygger upp det i en sandlåda. Inga ord eller teckningar kan ersätta synintrycken i sådana här fall.

Greta Simonsson hade läst en bok på tre hundra sidor om sandlådans betydelse. Och en tysk hade skrivit en lång och lärd avhandling om sandlådan och kulturen. Och om man gick tillbaka till Comenius, ja, var inte sandlådan ett slags återgång till naturen à la Rousseau ...? Och hade de

inte i sommar en kurs i hembygdsundervisning och sandlådevetenskap vid seminariet i Lund, en kurs som enligt Läraretidningen besöktes av nära två hundra deltagare. Det borde väl övertyga även den mest klentrogne om sandlådans framtid.

— Sandlådan är inte tillräckligt gammal för att den ska kunna ha någon framtid, svarade Darre retligt. Platon är gammal nog, och Sofokles och Euripides. När ska man förresten få tid till att bygga upp allt det där med höjdsikt och annat, kanaler och träbitar och sådant som du talar om?

— Det får man göra på eftermiddagarna efter skolans slut, svarade Greta. När menar du att man annars skulle hinna göra det?

— Ja, vi hade det där eländet på seminariet, genmälde Darre. Men då frågar jag dig: när i herrans namn ska man då få tid att läsa Goethe?

Greta Simonsson satte upp ett förbluffat ansikte.

— Du menar inte att du fortfarande håller på med honom?

I stället för att svara började Darre deklamera:

— Ihr naht euch wieder, schwankende Gestalten,
Die früh sich einst dem trüben Blick gezeigt ...

Stopp, stopp, sluta för all del! Greta rusade upp och försökte hålla handen för Anders mun, men denne fattade tag i hennes händer och höll dem fast ända tills han deklamerat färdigt. När han läst slutorden, var han gripen av djupt allvar. Han släppte Gretas händer. Greta betraktade honom bekymrad. Hans ögon verkade så drömska, så frånvarande. Det hade blivit som om poesi vore farlig för honom. Det visste hon väl hur det var att bli svärmisk och gripen av poesi, isynnerhet greps man av kärleksdikter i tonåren, innan man kommit så långt in i litteraturhistorien att svenskläraren hunnit fördärva alla

poesiblommans kronblad. Sedan var det ingenting kvar varken av poesi eller känsla, bara en samling livlöst hö som bestod av versmått, ordval, litterär påverkan från den ene diktaren till den andre

— *Was ich besitze, seh' ich wie im Weiten,*

Und was verschwand, wird mir zu Wirklichkeiten ... Ett hemskt öde egentligen, diktarens, sade Anders lågmält.

— Du vill gärna pråla med dina kunskaper, Anders, förebrådde honom modern.

— Jag har dock skickat en diktsamling till Bonniers, svarade Darre självironiskt.

— Och fått den tillbaka ja, replikerade Greta och tog lekfullt Darre i örat.

— Huvudsaken var väl ändå att jag kom så långt att jag skickade iväg den, försvarade sig Darre och slog bort Greta Simonssons hand.

Deras ögon möttes. Han läste i hennes som i en öppen bok. Där stod vad han vetat sedan länge. Och hon läste i hans ögon men kom inte längre än till ytskiktet. Hurdan är han egentligen? flög det genom hennes huvud.

— Nu går vi ut, sade Anders och vände bort blicken.

De gick ner på gatan, gick smågator tills de kom till Stora torg, vidare ner genom Storgatan och in i Parken. Där satte de sig på en soffa, njöt av augustivärmen och tittade än på springvattnet och än på de flanerande.

De var ännu så unga att de var roade av att berätta seminariehistorier för varandra. Dessa historier tycktes outslitliga. Idag var det Greta som stod för berättandet. Darre lyssnade nödtvunget. Han satt och tänkte på brevet som han hade i fickan. Han hade ännu inte fått tillfälle att läsa det. Agneta var långt borta, och ingen kunde veta till vilken landsända det kunde roa ödet att kasta *honom*. Hans tanke snuddade fjäderlätt vid fru Brunell, men han skyndade sig att slå bort tanken. Den var för mörk, för den

här stunden. Förresten var fru Brunell ett avslutat kapitel. Definitivt.

— Varför sitter du och slår dig på knäet? frågade Greta förvånad. Du hör ju inte på ett dugg. Du är så långt borta, Anders. Vad är det som har hänt med dig?

— Ingenting.

— Tala om det.

— Det är ingenting.

— Jag trodde själv jag skulle bli fnoskig, när jag satt ensam i min skola och var så förfärligt mörkrädd.

— Jag borde komplettera i kemi, vilseledde henne Darre.

— Alltid kretsar dina tankar kring betyg.

— Ja, du ser ju att jag misslyckas. Jag passar inte på landet. Jag förstår mig inte på svenska folket. Kommer aldrig att förstå det.

— Ja, men du är ju folkskollärare.

— Ja, vad menas med det? Jo, en människa som ska vara fullkomlig i alla avseenden. En som kan duga till kommunalman och kyrkovärd och auktionsutropare och groggdrickare och dansör och bonde och trädgårdsmästare och snickare och gymnastikdirektör ... Fy attan för Chronsough ... Dessutom ska han alltid vara vänlig, tålig, kunnig, en ypperlig pedagog, alltid tillgänglig, okänslig för stickord och obotligt konservativ, en människa som ska kunna utan ansträngning göra idioter till genier ... en robot i vilken man stoppar in en på landet djupt avundad avlöning den förste i varje månad mot att han sedan i gengäld presterar en uppvisning av den verkligt perfekta människan. I alla händelser är det bilden av det slags folkskollärare som svenska folket anser sig ha rättighet att fordra. Därför säger jag: — Fy tusan för svenska folket! Jag är en vanlig människa, fast jag råkat bli lärare. Men svenska folkets lärare får inte vara några vanliga

människor. De ska vara överdjur och underdjur ... Visst gör man dumheter ... Darre tystnade.

Greta Simonsson brydde sig inte om att bekanta till henne som just gick förbi såg henne milt lägga handen på Darres knä. Hon böjde sig emot honom.

— Säg vad det är, Anders. Det är varken kemibetyget eller svenska folket som gör dig olycklig. Det är något annat. Det där brevet ...

— Vi cyklar och badar i Tylösand i eftermiddag, svarade Darre och reste sig. Det är tid att gå hem och äta middag.

De hade sällskap genom staden ut på Väster där de bodde. Båda teg.

— Jag har börjat läsa Faidros, sade Darre, när han skildes från Greta.

— Om du inte får någon plats inom den närmaste tiden, skulle du kunna skriva till rektorn vid seminariet, så kanske han kunde hjälpa dig.

Anders såg sur ut.

— Tror du inte man har någon stolthet? undrade han.

— Stoppa den i säcken, rådde honom Greta.

De skildes och Darre gick mot hemmet. När han kommit ett stycke på väg, stannade han, tog upp brevet från Agneta och ställde sig att läsa det med ryggen stödd mot en het tegelvägg.

Ja, det var det vanliga om längtan och kärlek och om omöjligheten att träffas. Stackars Agneta. Och stackars han själv. För han var kär i Agneta. Dödligt kär. Skada bara att när han tänkte på Agneta så blev han översköld av ett helt tummel av känslor, bisarra, motstridande, underliga. Han fick bestämt läsa litet mer psykologi, så att han kunde bringa reda in i sina skrymslen. Här kom Greta och pratade om sandlåda. Precis som om han inte visste allt som kunde vetas om sandlådan. Sandlådan var en praktisk sak, men inte kunde man stå och klabba med den hela dagarna. Han

hade hört lärare säga att det tog ungefär fyra timmar om dagen att göra somliga saker färdiga. Det var klart, när det gällde att bygga upp ett landskap, en bygd, skolan och den närmaste omgivningen med hus och sådant. Visst var sandlådan bra. Greta var också bra ... Agneta ... Darre gick hem i mycket betryckt sinnesstämning. När han kom hem, fann han modern väntande med middagsmaten.

— Vad skrev flickan? frågade modern.

— Hon heter Agneta, svarade sonen.

— Inte för mig. Jag har aldrig sett henne och kommer aldrig att få se henne.

Darre betraktade modern med en sarkastisk blick.

— Hur kan du veta det, om jag får fråga?

— Det är ingen konst att räkna ut. Hon gör dig inte glad och då kan det inte hålla i längden.

— Fasligt vad du är vis, sade Darre ohövligen.

— Nog begriper jag en hel del mer än du alltid, och nog ser jag en aln längre också.

De åt under tystnad. Ämnet fick falla, liksom förr under denna långa och tryckande sommar.

— Greta tyckte att jag skulle skriva till rektorn och be honom hjälpa mig till en plats, sade Anders, då de kommit till efterrätten.

— Greta är klok, svarade fru Darre och sken upp.

— Tillräckligt klok för att vara inskränkt, genmälde Anders.

— Nu är du elak.

Anders Darre teg. Visst var han elak. Det hade han varit varenda eviga dag denna sommar. Denna olidliga sommar som nu gled in i augusti.

Modern serverade äppelkrämen. Anders tog ett par små skedar, slog mjölk över, tog sin sked men lät den sjunka.

— Vad tjänar det egentligen till? frågade han och såg på modern.

— Vilket? Vad då? undrade hon förvånad och slutade att äta.

— Det hela. Livet, menar jag.

— Man ska vara i din ålder för att fråga, vad livet tjänar till.

— Man behöver väl inte ha någon särskild ålder för att ställa sig den frågan.

— Åjo, det är sånt som man slutar upp med att fråga om. Och det gör man nog klokast i. Men skulle du inte försöka läsa upp dina betyg i alla fall, Anders, medan du ändå går här hemma. Som det nu är, tänker du inte på något annat än den där Agneta och hur du ska kunna komma iväg till henne.

Anders åt och teg. Modern hade rätt. Men han kunde inte ge sig till att tala om att resa, när han inte hade några pengar. Fast nog sved det i honom att han var tvungen att stanna hemma.

— Du förstår väl att jag tänker ordna mitt liv som jag finner lämpligast. Och jag frågar varken dig eller någon annan om vem jag ska gifta mig med.

— Jag hoppas i så fall att det blir Greta, sade modern lugnt, reste sig och började duka av.

Det brände inom Anders. Komma till Agneta. Varför kunde han inte det? Det skymtade visserligen en annan skepnad i bakgrunden, fru Brunell, men hon förbleknade alltmer för varje dag. Hon kommer så småningom att bli reducerad till en myt, tänkte Anders. Men som det nu var, var hon då sannerligen ingen myt. Hon var en levande människa, och hon naggade hårt i hans samvete. Kanske skulle han inte kunna få något utbyte av att resa till Agneta och Bengtssons. Samvete, varför hade människan något som hette samvete? Samvetet var förresten en historisk produkt, den liksom hela människan. Samvetet var underkastat utvecklingens lag lika väl som människan.

Darre strövade över golvet, håglös och otillfredsställd. Han satte sig att läsa några rader hos Hesiodos men fann ingen ro.

Modern diskade i köket.

— Ska jag hjälpa dig? frågade Darre.

— Inte för fyra tallrikar, svarade modern. Kommer inte Greta igen? Ska ni inte köra ut och bada?

Darre underlät att svara. Han tyckte inte om att modern lade sig i hans förhållande till Greta. Hesiodos var en perukstock, fast hans åkallan av muserna var vacker. Vilken skillnad på den ursprunglige greken och den svarvade alexandrinern Kallimachos. Kallimachos var tråkig. Vad stod det männe i alla de böcker som blev brända med det stora biblioteket? Kanske exegetiken skulle sett annorlunda ut, om inte så många bibliotek blivit brända under tidernas lopp. Men världen kunde inte bli ett museum, mycket måste gå under, måste röjas ut ... om han bara haft pengar. Som hennes hår glänste ... och det där stilla ljuset i hennes ögon, när hon vinkade åt honom vid avskedet.

Det ringde på dörren.

Han gick och öppnade. Det var som han anat. Utanför stod Greta, litet andfådd efter språngmarschen i trappan, litet förlägen därför att hon hade en känsla av att hon trängde sig på. Men var inte Anders bragt ur jämvikten på något sätt, behövde han inte hennes stöd, borde hon inte göra vad hon kunde för att skaka om honom så att han blev sig själv igen?

— Du blev inte glad, sade hon därute i trappmörkret, och hennes röst darrade. Jag såg när du öppnade, att du inte tyckte om att jag kom.

Hon störtade iväg utför trappan. Det var med möda hon lyckades hålla tårarna tillbaka. Hon hörde att Anders kom rusande efter henne, men hon stannade inte. Vad skulle det tjäna till? Anders ville inte veta av henne. Nu kom han

farande i hämlarna på henne bara för att han skulle vara snäll. Hon skulle inte vara honom till hinders, fast det gjorde henne ont om honom. Hon kunde cykla och bada ensam. Hon behövde inte hans sällskap. Hon skulle inte stanna.

Men hon stannade så snart Anders hand rörde vid hennes blus.

— Greta, flämtade han.

De stod mitt emot varann i trappan.

Hon såg på honom. Hans ögon var plågade.

— Anders, sade hon klagande.

Han ryckte till.

— Jag ska bara hämta mina badgrejor, sade han och var genast på väg upp igen.

Greta gick ner på gatan, tog cykeln och ställde sig att vänta. Han behövde henne. Visst behövde han henne. Aldrig förr hade han så behövt henne. Ingen hade så behövt henne. Om inte han behövde henne, så fanns det ingen som behövde henne. Någon måste behöva henne. Om ingen behövde henne, skulle hennes liv bli innehållslöst och tomt. Och det stred mot religion och moral att en människas liv fick vara tomt och innehållslöst. Hon hade visserligen sin skola och alla barnen som behövde henne där, men hon ville att Anders skulle behöva henne. Och han behövde henne. Det syntes i hans ögon. Hon skulle vara allt för honom, hon ville det. Men vem hade tänt det där sårbara, det där mörka i hans ögon? De var som svarta brunnar denna sommar. Sådana hade hans ögon aldrig varit förut. Han talade så ogärna om hur han haft det på sin sista plats. Han hade bott hos handlarens till slut, och det hade inte varit enbart roligt. Handlaren hade en flicka som tog studenten. Greta hade frågat Anders mor om flickan, men hans mor hade inte trott att det var något särskilt med det.

Han måste behöva henne. Och de måste få platser i samma stad eller socken.

Hon stod i solskenet. Hennes ögon blev blinda. Anders ansikte var underligt och mörkt, då hon tittade på det. Hon var solblind. Men hon log när han kom med cykeln. Det är underligt med solskenet. Som det kan förvandla en människa, för nu såg Anders ut som förr.

De gav sig iväg, uppslukades av strandskogen och slog in på en avtagsväg. Det luktade av kåda inne mellan träden. Det kom fullt medflugor som lyfte från en dynghög. Anders spottade förtörnad.

— Tror du Gud har skapat virus? frågade han.

— Jag tror han har skapat allting? svarade hon och tittade storögd.

— Menar du det?

— Varför skulle jag inte mena det?

— Därför att du aldrig förr har haft några riktigt fasta åsikter i hithörande ämnen.

— Nej, men jag har fått, svarade hon i fast ton.

— Det är så klart, sade Darre försmädligt. En lärarinna måste skynda sig att lägga sig till med en av den borgerliga och kyrkliga anständigheten godkänd tros- och livsåskådning.

Hon blev röd men teg. Efter en stund sade hon:

— Tror du inte på någonting?

— Jo då bevars, det gör jag visst. Jag tror på den mänskliga dumheten.

— Så kan man inte få tänka, om man är lärare.

— Yttra dig inte i sånt som du inte begriper, snoppade han av henne helt ohövligt.

Havet skymtade mellan träden. Björkarna de körde fram mellan var täckta av grålav. På marken kämpade lingonris och blåbärsris om makten. Stretigt och stripigt gräs höll sig fast i tuvor i sanden. Ett magert och fattigt liv i torra och

skugga. De arbetade sig fram längs den sandiga vägen. De kunde inte cykla längre utan måste stiga av och släpa cyklarna med sig. Kom fram till ett gatt mellan de vita dynerna och såg havet breda ut sig framför dem. Ett stycke bort reste sig strandhotellen. På andra sidan det smala sundet låg den måsrika Tylön. Kråkskriket följde dem ända upp mellan dynerna. Strandrågens långa strån bugade sig artigt för dem, böjda av en bris. Havet lullade sakta.

De lade cyklarna vid en dyn. Greta Simonsson tog sina badgrejor och gick ett stycke bort, medan hon klädde av sig. Darre satte sig ned för att röka. Egentligen var det vackert, havet som låg framför honom, bara synd att det var som dött för honom i sommar.

— Ska du inte göra dig färdig, Anders? ropade hon till honom.

Han blev sittande utan att svara. Då hon var färdig, kom hon bort till honom.

— Vad tänker du på?

— Låt bli att försöka rota i mig, sade han avvisande.

— Men, Anders säg mig då äntligen ... du kan väl säga mig, vad det är för något?

— Bonniers kasserade min diktsamling.

— Men det gör väl ingenting. Du ska ju ändå inte bli diktare.

Det var som om hon slagit honom. Han kände sig dödligt förnärmat. Han frågade, vad hon visste om den saken. Hon väjde undan, slätade över. Han är fåfång, tänkte hon.

— Du kan ju skriva på lediga stunder. Varför får jag inte läsa vad du skriver? Jag har bett dig så många gånger.

— Varför skulle du få läsa sånt som andra kasserar.

— Men du är lärare, Anders, och jag tror att du skriver vackra dikter.

Han såg kallt på henne.

— Jag vill leva livet, sade han. Inte bara passera genom det. Men det där begriper du inte. Låt oss bada.

Hon gick hänsynsfullt undan medan han klädde av sig och kröp i baddräkten. Vad var det för någonting som farit i honom? Bli diktare! Det var ingenting för honom. Men det var nog bäst att hon höll med honom för tillfället, intresserade sig för hans påhitt. Det var förstås nerstämmande för honom att han inte fick någon plats. Men varför kunde han inte acceptera en plats här hemma? Han kunde säkert krångla sig in någonstans i närheten, om han bara ville. Men han ville inte gå till inspektören. Han ville ut och se sig omkring, sade han. Leva livet, sade han, inte bara passera igenom det. Hon förstod honom inte riktigt, men hon tog det han sagt som en förolämpning mot henne själv. Hon hade då tänkt att leva livet, inte bara passera genom det. Den som funnit sin uppgift levde väl livet, om någon gjorde det?

De badade. Hon var duktig till att simma, medan Anders var mindre kunnig i konsten.

Efteråt låg de i sanden och solade sig. Greta Simonsson försökte få samtalet igång, men Darre svarade fåordigt. Då tystnade hon. Leva livet, inte bara passera igenom det. Vad var det för konstigheter? Han läste alldeles för mycket av de gamla grekerna. Det kunde aldrig vara hälsosamt. De var alldeles för gamla. Dessutom var de för kristna. De hade säkert underliga idéer. Hon skulle bra gärna velat säga vad hon tänkte men var rädd för att hon skulle förtörna honom. Kanske skulle han då klä på sig och cykla hem.

— Vi går och dricker något, föreslog hon diplomatiskt.

Solen brynte dem och de lade sig på magen. Hon låg med huvudet på armen och kikade då och då på Darre. Han vände nacken åt henne och tittade utåt havet. Böljorna blev levande på ett nytt sätt om man låg ner och tittade ut mot

dem. Det var inte längre samma hav, inte samma blå färg, allting blev annorlunda.

Hon vågade röra vid hans hår. Men då fräste han åt henne att hon skulle låta bli och föreslog att de omedelbart skulle gå och dricka saft.

De klädde på sig och gick bort till restaurangen. Där satt de länge och pratade om likgiltiga ting.

Plötsligt tröttnade Anders på kallpratet och föreslog att de skulle cykla en tur utåt landet. De betalade och gav sig iväg. Hittade en skogsbacke, lutade sina cyklar mot ett träd och satte sig att tiga.

— Tänker du på Bonniers? frågade hon.

— Nej, svarade han. Jag sitter och tänker på dig. Du är allt bra snäll.

— Å, sade hon och blev varm över hela kroppen.

Så stack han armen bak hennes rygg, drog henne till sig och kände att hon gärna gav efter.

Han kysste henne.

Hon blev mycket blek.

— Vad är det med dig? frågade han oroligt.

— Älskar du mig, Anders?

— Det kanske man skulle kunna säga, svarade han och visste inte om han ljög. Hon *ville* ju bli kysst.

— Jag är så lycklig, Anders, sade hon med en suck och lade huvudet mot hans skjortbröst.

Han svarade inte. Han var otillfreds med hela situationen. Den var klingande falsk. Den var vanhedrande. Han rätade på sig och sköt henne ifrån sig så milt och hänsynsfullt han kunde.

— Älskar du mig? frågade hon, höll oroligt hans ansikte mellan sina händer och sökte efter svaret i hans ögon. Men hans ögon var underligt uttryckslösa. Men nog måtte han väl ändå älska henne, eftersom han kysste henne. Anders var inte falsk. Inte hennes Anders.

Darre knackade ur sin pipa, medan han såg ut över landskapet. Hans beslut var fattat. I morgon skulle han resa till rektorn och höra om de inte kunde skaffa honom en plats.

Greta Simonsson pratade livligt under tiden de körde hemåt. Hon välvde planer för framtiden. Hon möblerade en lärarbostad i tankarna utan att våga tala om det för Darre. Tre rum och kök. Hon måste skaffa linne.

Han följde henne till hennes port.

— Det har varit en underbar dag idag, sade hon och lade smeksamt sin hand i hans. Vi ses i morgon, Anders.

— Nej, svarade han. I morgon reser jag till seminariet.

Hon blev besviken. Nu tyckte hon att han kunde vänta och se tiden an. Kanske skulle han trots allt kunna få någonting i närheten. Han opponerade sig. Han ville fortfarande inte ha någon plats i närheten. Hon förstod honom inte. Ville han inte stanna hos henne? Vara i hennes närhet, så att de kunde träffas varje söndag?

Han svarade kärvt nej och cyklade sin väg.

Greta Simonsson stod och såg efter honom med tårar i ögonen.

Anders måtte vara mycket sjuk. Hon förstod honom mindre än någonsin. Varför hade han annars kysst henne? ... Hon satte sin cykel i vedboden och gick dröjande upp till sitt. Solen hade gått ner. En grålila skymning sänkte sig över staden. De hundra trastarna började kvintilera i trädgårdarna runt omkring. Tystnaden skred barfota genom gatorna, larmet tystnade efterhand. Det steg dimma från ån.

Steg för steg gick Greta Simonsson uppför trapporna i hyreshuset. Hennes sinne var tungt och hon kände sig övergivet ensam och beklämmande osäker och rådvill.

Darre cyklade inte hem. Han cyklade ut ur staden åt andra hållet och kom inte tillbaka förrän klockan var över

elva. Han hörde att modern, som gått till sängs, fortfarande låg vaken.

— Kom du och Greta hem först nu? frågade hon oroligt. Det där är en sexualfråga, tänkte Darre förtretad.

— Nej, svarade han. Greta fick gå upp och lägga sig vid åttatiden. Men annars har det varit en väl använd dag. Jag har lärt mig något mycket väsentligt, sade han eftertänksamt.

— Det var roligt att höra, svarade modern, vad har du lärt dig?

— Dubbel italiensk bokföring, svarade han och skrattade.

— Har Greta lärt dig det? frågade modern.

— Ja, det kan man säga, log han i mörkret inne i sitt rum, medan han slank ur kläderna.

— Det är det jag alltid har sagt, att Greta är duktig.

— Ja, hon är lärarinna ända ut i tårna, sade han försmädligt.

— Ja, hon är född till det. Mycket mer än du.

— Nu var du inte snäll, mor, protesterade han och var med ens på gott humör.

— Å, jag vet var jag har dig.

— Det var roligt att höra.

— Jag hoppas att du inte skriver till den där flickan flera gånger.

Nu kom skuggorna tillbaka. De som bodde i vråarna. De som vilade över honom på ljusa dagen och tryckte honom på natten.

— Lova mig att du inte gör det, bad modern enträget. Kom hit in och lova mig det.

Han gick inte in till henne. Men hennes röst fortsatte att kalla på honom och bad om löftet. Han vägrade enständigt att lova något till att börja med. Sedan gjorde han det nödtvunget, då han hörde att modern snyftade där inne i andra rummet.

- Jag lovar, sade han ovilligt.
- Du ska hålla det också, sade modern.
- Naturligtvis. Sov du nu bara gott.

En bil signalerade på gatan.

Medan han kröp i säng tänkte han:

— Om det finns någonting som heter tredubbel italiensk bokföring så har jag allt lärt mig det idag. Jag undrar bara hur det ska gå vid revisionen?

2

Darre stod utanför rektorns dörr och torkade sina skor på dörrmattan. Först torkade han av högra sulans utsida. Sedan torkade han högra sulans insida. Därpå tog han hälen, sedan tåspetsen. Han gick igenom proceduren fullkomligt systematiskt. Sedan övergick han till den vänstra skon. Till slut kunde han inte med bästa vilja längre dölja för sig själv att skorna var färdigputsade.

Så återstod bara att ringa på dörrklockan. Och det var det verkligt olustiga. Han hade stått nere på gatan en lång stund och kikat upp mot rektorns fönster. Rullgardinerna hade varit neddragna. Alltså sov den store mannen med den tunga kroppshyddan middag. Det var inte så roligt att ringa på just nu. Rektorn kunde vara på miserabelt humör. Dessutom skämdes Darre för sitt ärende. Detta att han inte kunnat få någon plats. Att komma här och prata med rektorn var egentligen en slags inkompetensförklaring åt honom själv. Ingen ville ha honom utom Greta, och henne var han inte så glad åt. Och hon löste inga problem. Hon med sin sandlåda och sin pedagogik. Men han skulle ju själv leva hela sitt långa liv i pedagogikens tecken, så det var kanske inte värt att han såg ner på Greta.

Han hoppade till, när dörrklockan ringde. Han stod där nu litet rädd och förlägen. Men så ryckte han upp sig. Herregud, det här var då ingenting att skämmas för. Det var gott om lärare och ont om platser och han hade tänkt alltför litet på betygen under seminarietiden. Det hämnade sig, det insåg han klart.

Nu hördes hasande steg innanför dörren. Någon lyfte av säkerhetskedjan, dörren gled tvekande upp så pass att ett öga kunde kika ut.

— Vad är det om? hördes en gnällig gumröst.

— Det är en folkskollärare som vill tala med rektorn.

Dörren öppnades mera oförbehållsamt, och Darre såg två ögon och ett käringansikte som var allt annat än fagert. Han tänkte med ett hastigt, kvickt utslätat leende på att rektorn hade ord om sig för att vara glad i vackra kvinnor.

— Rektorn sover middag och får inte störas, gnällde käringrösten.

— Men jag har rest hit enkom för att tala med rektorn, och mitt tåg går tillbaka om en timma, svarade Darre och tänkte att han inte hade någon större anledning att krusa för käringen.

Det hördes hosta inifrån ett rum, vars dörr stod på glänt. Strax efteråt hördes rektorns röst ut i tamburen: — Vad är det om?

Käringen hasade sig på tysta sulor bort till rektorns sovrumsdörr, knackade och stack in huvudet.

— Det är en skollärare som vill störa rektorn.

— Låt honom komma in.

— Han kan få komma in, repeterade gumman och närmade sig Darre, som tagit initiativet i egna händer och stigit innanför dörren. Han hängde upp sin hatt på en hängare men fick flytta den över till en annan sida: "För den sidan är rektorns", sa käringen.

Darre knackade på rektorns dörr och steg in. Det var halvmörkt i rummet. Det enda ljus som nådde in var den eftermiddagssol som letade sig fram på båda sidor om rullgardinerna.

En hand sträcktes fram och vinkade åt Darre. Där borta i sängen låg det berg som i upprätt ställning utgjorde den så fruktade rektorn. Darre erfor en stark känsla av välbehag

när han plötsligt kom underfund med att han inte längre kände sig som rektorns underlägsne lärjunge. Ånej, han hade redan erfarenhet. Någon erfarenhet i vart fall. Och han hade en del befogade anklagelser att rikta mot seminariet och dess undervisning. Dessa tankar stärkte Darre i hans just nu skamfilade självkänsla. Men han beslöt försiktigtvis att inte framföra någon kritik mot seminariet den här gången. Han kanske skulle få ett sånt tillfälle någon gång senare i livet, när han fick större erfarenhet. Kanske skulle han rent av ta och skriva en bok om seminariets speciella form av psykisk tortyr. Ja, han hade sannerligen god lust. Hade det inte varit för Bonniers skull, så hade han kanske i det här laget befunnit sig på god väg uppför den svenska Parnassens längst utförgrenade sluttningar.

Darre tryckte rektorns hand, sade sitt namn och avgångsår, blev anvisad en stol invid sängen och satte sig. På nattduksbordet urskilde han med en känsla av stillsam glädje rektorns silversnusdosa och snussked. Hur ofta hade han inte under fyra år sett dessa ting i bruk. Rektorn var ett unikum. Men det var kanske därför han hade hamnat på seminariet.

— Vad är det om? frågade rektorn och var vänlig och förekommande.

— Jag kan inte få någon plats, rektorn, svarade Darre förargad.

— Så vad är det för fel på dig då? frågades det under sängtäcket.

— Det är inget fel på mig, svarade Darre med självvaktning.

— Det måtte det väl nog vara i alla fall. Något litet fel, invände rektorn och kisade på den besökande. Hur har vi det moraliskt?

— Vad menar rektorn?

— Jo, jag menar, hur har vi det med kvinnorna?

— Vilka kvinnor? undrade Darre och blev nervös, för han kunde inte annat än tycka att rektorn stuckit fingrarna rakt i hans öppna sår.

Från rektorns säng hördes bara ett misslynt muttrande.

Tystnaden lägrade sig över rummet. Darre såg på den skymtande rektorn som pustade.

— Vad är det så vi har på hjärtat, unge man? sporde rektorn efter en stund.

— Det är bara fråga om plats. Rektorn har själv sagt att vi skulle vända oss till rektorn, om det skulle vara något vi ville ha hjälp med. Och nu kommer jag till rektorn för att fråga om ingen har anmält till seminariet att de behöver en lärare. Sånt hände åtminstone när jag gick på seminariet.

— Nej inte än, svarade rektorn och vred på sig. Men har ni telefon?

Det hade inte Darre. Men han hänvisade till handelsresanden i våningen under. Han hade telefon, och till honom fick man gärna ringa. Om det var så att rektorn vid tillfälle och underhand ...

— Ja, det är bra, svarade rektorn.

Och så fick Darre gå.

När han hunnit till dörren, ropade rektorn på honom.

— Glöm inte att vi ska akta oss för kvinnorna. Isynnerhet i städerna. De har dragit mer än en ung man ner i fördärvet.

— Ja, rektorn, bekräftade Darre och drog ett djupt, befriat andedrag, när han fick stänga rektorns ytterdörr efter sig.

Darre gick över gatan, ställde sig på andra sidan och stirrade upp mot rektorns fönster. Phu, för rektorn och hans kvinnfolksvarningar.

Darre stod stilla en stund. Så tittade han på klockan, spottade tvärs emot alla förmaningar i hälsoläran några

miljoner bakterier i rännstenen, snöt sig i näven à la Geijer och kände att han var född till något särskilt trots att det för tillfället såg dystert ut.

— Fy för den lede fan! Han spottade en gång till, innan han gick till tåget och reste hem.

Moderns ögon glittrade av nyfikenhet och hon hade frågan på läpparna när Darre steg in. Darres ansikte var dystert, kanske överdrivet dystert, för han kände det ändå inte så nattsvart inombords som han gärna ville låta påskina utåt.

— Vad sa rektorn? undrade modern.

— Han sa att jag skulle akta mig för kvinnor, svarade Darre sanningsenligt.

— Vad sa du att han sa för något? frågade modern och lutade sig fram för att kunna höra bättre.

— Han sa att jag ska akta mig för kvinnor, svarade Darre och blev med ens full av skratt, därför att det komiska i resan och mötet med rektorn med ens gick upp för honom.

Modern såg rådvill ut. Hon visste inte riktigt vad hon skulle tänka om sin son.

— Det är också vad jag alltid har sagt, sade hon på försök. Nu Greta ...

Darre slog ifrån sig med båda händerna. Han hade ingen lust att ideligen bli påmind om Greta. Då var det bättre att prata om andra ting.

— Rektorn tyckte att det var trevligt att jag kom, sade Darre.

— Det kan jag väl tro, svarade modern lycklig. Bjöd han på någonting?

— Nej, det gjorde han inte, för jag hade ju så bråttom för att hinna med tåget. Men vi hade ett intressant och utomordentligt givande samtal i moralfrågor.

— Ja, du är nu också så begåvad, så det kan jag gott förstå att rektorn hade utbyte av att prata med dig, sade